

ULOGA APSURDA U PROCESU PODUČAVANJA

Prošle sam godine završila »mali«, a upravo radim na izradi »velikog« dječjeg rječnika engleskog jezika u slikama. I u prvom i u drugom rječniku nalazi se, uz ostalo, i tridesetak stranica s neobičnim, fantastičnim i apsurdnim situacijama, tzv. SILLY PAGES. Na primjer:

A JET IN A JACKET IS DRINKING JUICE IN A JUNGLE (Mlažnjak u jakni pije sok u džungli) — uz odgovarajuću sliku.

PETER'S PETS ARE PLAYING ON A PINK PILLOW (Peterovi mezimci igraju se na ružičastom jastuku).

SEVEN SCHOOLS ARE SAILING ON SEVEN SHIPS (Sedam škola plovi na sedam brodova)...

Do mene su doprla pitanja o pedagoškoj opravdanosti takvih kombinacija, a kako vjerujem da će ih u budućnosti biti još više, željela bih se ovom prilikom pozabaviti teoretskom pozadinom te ideje i usput odgovoriti na moguće dileme s pedagoškog aspekta.

1. *Da li se to smije? Je li pedagoški opravdano miješati apsurd i maštu — s učenjem?*

Odgovaram protupitanjem:

Koji ćemo događaj pamtili dulje vremena: hladno i bijelo jutro u siječnju ili snijeg na prepunoj plaži u srpnju?

O čemu ćemo življe raspravljati: o smeđim čizmama koje je kupila naša kolegica ili o jednoj ružičastoj i jednoj zelenoj koje je dala napraviti jer smatra da je to moderno?

Željeli mi to ili ne željeli, činjenica je da na nas dublji utisak ostavljaju neobične stvari, da dulje pamtimo izuzetne situacije, odnosno sve ono što odskaače od uobičajenoga i očekivanoga: susret s pingvinom u pustinji bio bi nezaboravan, poskupljenje kruha ubrzo zaboravljamo.

Djeca reagiraju na isti način: do osme ili devete godine naučila su osnovne činjenice o svijetu koji ih okružuje — povezuju psa s psećom kućicom, kravu s poljem, drvo s vrtom, knjigu sa stolom, a klokanu s nečim što se zove Australija. Na određenom stupnju mentalnog razvoja dijete saznaje, shvaća i *zauvijek* utvrđuje te činjenice. Nakon tog perioda one za nj nisu nikakav izazov.

Upravo negdje u to vrijeme djeca se susreću sa stranim jezikom, i netom dovršeni proces utvrđivanja činjenica o ovom svijetu počinje ispočetka... Djeca su spremna neko vrijeme ponavljati poznate stvari na stranom jeziku zato da bi ga naučila. Znamo, međutim, da je početna motivacija djece kratkog daha i da je za njih onaj daleki cilj — znanje stranog jezika — suviše maglovit i nedostižan, a da bi ih svaki sat nanovo motivirao. Nerijetko se dešava da osjetimo »unutrašnje« zijevanje djeteta kada mora opisati *sobu obitelji Brown* ili *ulicu u gradu* — ono već zna da je vaza na stolu ili na ormariću, te da se auto i autobus nalaze na ulici...

a) Rečenica: *Teta Agata je kod kuće* (AUNT AGATHA IS AT HOME) predstavlja činjenicu koja ne izaziva nikakve emocije, niti bi itko (u današnje vrijeme šarolikosti života, uz agresivne mas-medije) želio saznati nešto više o nekoj teti koja je kod kuće.

- b) Rečenica: *Teta Agata je na jabuci* (AUNT AGATHA IS ON AN APPLE TREE) može u nekoga pobuditi želju da sazna kako se popela, što namjera ili kako će sići.
- c) Rečenica, uz sliku, *Teta Agata u akvariju* (AUNT AGATHA IN AN AQUARIUM) izaziva šok, doduše zabavni, ali ipak — šok. To je iznenađenje koje kolidira s našim (odnosno dječjim) znanjem o svijetu, olabavljuje veze među već čvrsto uspostavljenim asocijacijama.

Upravo zato što izaziva uznemirenost našeg duha, zato što je iznevjerila naša očekivanja, ima više šanse da je zapamtimo nego prvu rečenicu. Prednosti su uspostavljanja maštovitih i apsurdnih veza među riječima na ranom stupnju učenja stranog jezika mnogostruke:

- a) Dijete ih odmah zapaža, izdvaja ih iz »obične sredine«, one ga više impresioniraju, a kako ostavljaju dublji »utisak«, ostaju dulje u pamćenju.
- b) Djeca imaju poriv da neposredno reagiraju na neobičnu sliku ili ideju, da se smiju, komentiraju, crtaju, izmišljaju nešto još smješnije, luđe...
- c) U prvoj godini učenja prednost je dvojaka: djeca, s jedne strane, imaju vrlo ograničen vokabular, a s druge strane, upravo je na toj godini potrebno stvoriti pozitivan naboj prema onome što se događa na satu, koji će biti presudan za kasniji odnos djece prema stranom jeziku. Ono malo riječi i izraza kojima djeca vladaju lako mogu prijeći u monotoniju ako želimo svakako ostati u svijetu stvarnosti (razloge zašto djeci stvarnost u toj fazi nije osobito zanimljiva spomenula sam prije). U isto će vrijeme i s najmanjim brojem naučenih riječi djeca moći stvarati vesele, uvijek nove i apsurdne kombinacije.

Ako ga potaknemo, dijete će samo nacrtati i smijati se svojoj kombinaciji: A BUNNY IN A BOTTLE ili A TEACHER ON A TABLE (O tome da li se pritom ruši ugled nastavnika, ili se stvara bliža veza između njega i učenika, kao i pozitivan naboj za daljnji rad, možemo razmišljati.) Prijelaz na takve aktivnosti neće odmah dati značajne rezultate jer dijete ispočetka ne vjeruje da smije takve kombinacije raditi u školi. Ubrzo će se, međutim, pokazati da su djeca sretna što mogu nešto konkretno postići s ono malo riječi kojima vladaju, pogotovo ako ta aktivnost nasmijava i njih i ostale.

- d) Budući da ih apsurdne kombinacije vesele, djeca su spremna i kod kuće uložiti veliki trud da bi crtala i pisala SILLY PAGES, SILLY POSTERS, SILLY BOOKS... Ako im obećamo A SILLY EXHIBITION na kraju godine, bit će nam osiguran stalni priliv eksponata.
- e) Budući da djeca na početku svakog sata pitaju (pošto su te aktivnosti uvedene): »Hoćemo li i danas raditi nešto SILLY?« vidljivo je da su maštovite i apsurdne kombinacije, koje susreću ili izmišljaju na satu engleskoga, razlog što se tome satu vesele i nadaju se da će doživjeti nešto duhovito i nepredvidivo.

2. Zašto se apsurdne kombinacije nalaze baš u rječniku koji je važan pedagoški materijal i kao takav mora imati potrebnu dozu ozbiljnosti?

Što se ozbiljnosti tiče, nju nalazimo uvijek kada stvarnost opisujemo onakvom kakva jest. (Zašto dijete življe reagira na maštovite i nove situacije već je rečeno.) Zašto apsurdni — baš u rječniku?

- a) Radi motivacije, stvaranja i zadržavanja interesa, te duljeg pamćenja naučenih riječi. (Koliko bi trajao poriv djeteta da proučava izolirane pojmove?)
 - b) Zato što se slikovnim rječnikom služe uglavnom djeca koja vladaju malim brojem riječi i kojima je upravo stoga teško pružiti interesantne sadržaje a pritom ostati u granicama realnosti.
 - c) Koristeći se samo riječima koje počinju određenim slovom, često dobivamo interesantan zvukovni i ortografski efekt (FOUR FARMERS ARE FIGHTING IN A FIELD), a osim toga u ograničavanju na samo jedno slovo djeca vide izazov za svoje fantastične pokušaje.
3. *Ako dijete nauči neki pojam u apsurdnom kontekstu, hoće li ga kasnije bez problema uključivati u realni kontekst?*

Osmogodišnje je dijete već svladalo sve pojmove koji se pojavljuju u rječnicima slikovnog tipa i upoznato je s njihovim standardnim kontekstima. Ako reagira iznenađeno ili sa smijehom na mlažnjak u sakou, znači da zna da mlažnjaci inače ne nose sakoe i da će te dvije riječi moći, po potrebi, pravilno upotrijebiti i vjerojatno će ih, zbog neobičnosti slike, dulje pamtit.

Pokušala sam objasniti i opravdati povremeno uvođenje maštovitih, odnosno apsurdnih situacija u razrede — s pedagoškog aspekta. Apsurd ne može nikada postati jedini način komuniciranja, no ne bi ga trebalo niti potpuno isključiti iz nastave, posebno u današnje vrijeme, kada djeca sve više traže od nastavnika, kada žele znati zašto nešto rade, odnosno vidjeti smisao u razrednim aktivnostima.

Napominjem ipak da je apsurd samo jedan od načina na koji se može zainteresirati dijete za rad i suradnju, te da, uostalom kao i sve u životu, gubi draž ako se pretjerano eksploatira.